

ИСЛАМСКОТО БУДЕЊЕ ФЕНОМЕН

Во останатите муслимански заедници на Балканот исламското будење се јавило непосредно по падот на комунизмот и тоа, главно, почнало како дел од пошироките процеси на демократизација и будење на автохтоните идентитети потиснувани во текот на комунистичкото владеење.

Постојат умерени (традиционални) и радикални (фундаменталистички) струи. Таканаречените селефиски сфаќања се релативно нови на Балканот и, главно, се поврзуваат со враќањето на поедини студенти од универзитетите од Медина и од Аман.

Пишува:

Мишко ТАЛЕСКИ

Исламското будење најрано почнало во поранешна Југославија благодарение на релативната либерализација на политичкиот и на јавниот живот и тоа во седумдесеттите години на минатиот век. Покрај либерализацијата, за исламското будење голем придонес имала и економската моќ на југословенските граѓани, вклучувајќи ги и муслиманите, што било значајно за реконструкцијата на верските објекти, потоа појавата на новите генерации на младата муслиманска интелигенција, кои внесувале живот и нови импулси во Исламската верска заедница, како и глобалните трендови во муслиманскиот свет, кои кулминирале со Исламската револуција во Иран во 1979 година. Кога е во прашање исламското будење во Босна големо значење има и војната во 1992 година, кога таму биле присутни бројни муслимански доброволци и исламски организации. Во останатите муслимански заедници на Балканот исламското будење се јавило непосредно по падот на комунизмот и тоа, главно, почнало како дел од пошироките процеси на демократизација и будење на автохтоните идентитети потиснувани во текот на комунистичкото владеење. Специфичен е случајот на Грција. Таа е единствената балканска

држава во која комунистите не биле на власт. Поради факторот што тамошните муслимани претежно се Турци и што односите меѓу Турција и Грција се заладија поради Кипар, таму била влошена положбата на муслиманите.

МАНИФЕСТАЦИИ НА РЕЛИГИОЗНОСТА

Најзначајни манифестации на исламското будење се:

- Засилената лична религиозност која се огледувала

МУСЛИМАНСКИТЕ АНАЛИТИЧАРИ ОЦЕНУВААТ ДЕКА ПРИРОДАТА НА ИСЛАМСКОТО БУДЕЊЕ НА БАЛКАНОТ НЕМА ПОЛИТИЧКИ ЦЕЛИ. ВЕЛАТ ДЕКА РЕЧИСИ Е НЕПОЗНАТО НЕКОЈ ОД МУСЛИМАНИТЕ СЕРИОЗНО ДА ПОБАРАЛ ИЛИ ДА ЈА ПРОМОВИРАЛ ИДЕЈАТА ЗА ВОВЕДУВАЊЕ НА ШЕРИЈАТОТ. ДО ОВОЈ МОМЕНТ НА БАЛКАНОТ НЕ ПОСТОЕЛА НИТУ ЕДНА ИСЛАМСКА ПАРТИЈА ВО ВИСТИНСКА СМИСЛА НА ЗБОРОТ.

во сè почестото посетување на џамиите. Инаку, не постои никакво истражување за личната религиозност на муслиманите.

- Реконструкцијата и градењето на џамиите и исламските центри е своевиден феномен, кој почнал да се јавува уште во седумдесеттите години во поранешна Југославија, а во деведесеттите години и во другите балкански земји. Но, и покрај големиот број новоизградени и обновени џамии нивните капацитети не биле доволни да ги задоволат потребите на верниците. Во текот на деведесеттите години на минатиот век со пари од муслиманскиот свет биле изградени повеќе џамии, што било нов пристап во однос на

поранешниот период.

- Исламското образование доживеало значаен развој со падот на комунизмот. Денес на Балканот функционираат околу дваесетина средни верски училишта, три факултети (Сараево, Приштина и Скопје), три исламски педагошки академии (Бихаќ, Зеница и Нови Пазар) и два исламски института (Бугарија и Албанија). Во најдобра состојба се исламските образовни институции во Босна.

- Исламската издавачка деј-

ност е во подем по паѓањето на комунизмот. Босанските муслимани имаат најдобар пристап до исламската литература.

- Употребата на исламските општествени симболи е една од манифестациите која е особено забележителна. Тука, пред сè, се мисли на облекувањето на муслиманските жени, пуштањето брада кај мажите, употребата на полумесечината на знамињата и сл. Сите овие видови на изразување на религиозноста во Босна, доживуваат одредено повлекување по војната и по доаѓањето на НАТО, како и по 11 септември 2001 година.

- Политичката култура и организациите, исто така, се

значаен фактор кој придонел за исламизација на овие простори.

- Исламските хуманитарни организации како израз на локалната и на меѓународната солидарност се појавиле во голем број особено во муслиманските области зафатени со војната. Некои од нив дури зеле учество и во поттикнувањето и во финансирањето на исламското будење.

- Исламските установи функционираше врз основа на регионалната солидарност. Тоа се организации со две иницијативи. Едната била врзана со Источна Европа и резултирала со основањето на Исламскиот совет на Источна Европа во август 1991 година, во Сараево, а другата била врзана за Евроазија и има потекло од Турција. Првата доживеа дебакл со избувнувањето на војната во Југославија, а другата досега не дала речиси никакви резултати.

- Изградбата на алтернативни исламски институции (исламска банка, исламски градинки, амбуланти и слично), е една од најважните манифестации на исламското будење, бидејќи тие институции ги опслужуваат потребите на верниците и на религиозниот живот во секуларната или во атеистичката средина.

- Оживувањето на духот на џихадот е присутен во Босна,

НА КОМУНИСТИЧКОТО ВЛАДЕЕЊЕ

на Косово и во Македонија. Тамошните судири помогнаа џихадот да добие на интензитет. Тоа бил поводот во Босна да дојдат голем број странски доброволци, кои многу придонеле за ширењето на фундаментализмот во оваа поранешна југословенска република. Станува збор за околу 2.000 лица. Сепак, најголемиот дел од Муџахедините во Босна биле домашни муслимани.

ВЕРСКАТА ОРИЕНТАЦИЈА НА БАЛКАНСКИТЕ МУСЛИМАНИ

Традиционалниот ислам е доминантна струја на исламот на Балканот. Таканаречените Суфии се втората значајна струја, со свои авторитети и инфраструктура (текиња и тарикати). Тие дејствуваат во рамките на исламските заедници. Во последниве 15 години е забележано силно инволвирање на ривалистички мислења кои, главно, се пренесувале преку литературата и исламските факултети. Постојат умерени (традиционални) и радикални (фундаменталистички) струи. Таканаречените селефиски сфаќања се релативно нови на Балканот и, главно, се поврзуваат со враќањето на поедини студенти од универзитетите од Медина и од Аман. Вистинскиот бран на т.н. селефизам најмногу ја зафати Босна и тоа уште од почетокот на војната кога во регионот доаѓале

многу луѓе со вакви идеи. Тие биле приврзаници на вооружениот џихад изведен преку хуманитарни или мисионерски активности. На Балканот има само две вакви организации со седиште во Босна: Активната исламска младина и Фуркан. Карактеристични се и т.н. муслимани модернисти, кои не се многу распространети на Балканот. Се појавиле во Босна кон средината на седумдесеттите години, но брзо спласнале. Од раната исламска револуција во Иран, во 1979 година, балканските муслимани се интересираат и за т.н. шиитски ислам. Посетата на Алија Изетбеговиќ и на неговите соработници на Иран на почетокот на осумдесеттите години е потврда за тоа. Присуството на Иранците на Балканот официјално почнува пред 1992 година. Иранското присуство на Балканот е најбројно и најорганизирано во Босна иако таму има помалку финансиски средства отколку во саудиските организации. Овие горенаведени организации имаат умерено практикување на ис-

ламот. Сепак, не е мал бројот и на оние кои се поборници на екстремниот ислам. Најпознати се приврзаниците на "Суппортерс оф Схарија". Не е познато колку нивните идеи се раширени меѓу народните маси. Оваа група претставува најрадикалниот елемент на исламските простори на Балканот. Таа, пред сè, е составена од млади луѓе, исламски студенти. Самите тие оценуваат дека по 11 септември 2001 година била намалена помошта за нив од странство. Според проценките на муслиманите, словенските народи на Балканот го предимензионираат исламското будење и го поистоветуваат со опасност по стабилноста на земјите и на цела Европа. Тие ги напаѓаат властите во Србија, Македонија, дури и во Хрватска дека прават лажни пропаганди за бројот на муџахединските групи во земјите од поранешна Југославија. Скопје, Белград, Подгорица и Загреб очекуваа дека по 11 септември Западот решително ќе се справи со радикалните групи на Балка-

нот. До денес, освен декларативните заложби, ништо друго не е реализирано од тој проект. Сепак, терористичките напади врз САД беа исклучителна можност на Полуостровот да се неутрализираат некои процеси и да се сведат под минимум. Исламските организации се ставени под целосна контрола, а најрадикалните компоненти мораа "доброволно" да ја напуштат Босна и да се вратат таму од каде што дошле. Накратко кажано, нападите врз Америка ги запрета забраните процеси на исламското будење, кое прерасна во движење на Балканот. Исламските муслимани почнаа да се навикнуваат на таквата атмосфера. Отпорот на исламското будење доаѓа од неколку центри. Првиот од нив е секуларизираната и европеизираната елита. Педесетгодишното владеење на комунизмот зад себе остави генерации израснати во духот на агресивниот секуларизам и атеизам. Вториот извор на проблемите за муслиманите се бројните предрасуди, стравови и лошите односи со немуслиманското население. Муслиманите сметаат дека причина за запирањето на процесите на исламското будење се и одредени непријателски ставови на дел од меѓународната заедница. Велат дека Западот сака единствена Босна, но со "контролирано присуство на муслиманите" или како што се кажува во неформалната политичка реторика "изолирање на исламот".

ADNAN REISEN
STUTTGART

ADNAN D.o.o. Lazani
Tel.: 048 / 473 315
Mob. 070 / 711 788

Büro Stuttgart
Tel. 0711 / 8 17 78 72
Fax 0711 / 8 17 78 73
Mobil 0171 / 5 46 32 20
e-mail: dautoski@web.de

70469 STUTTGART - Leobenerstr. 33 - FEUERBACH

FREIBURG
OFFENBURG
KARLSRUHE
STUTTGART
ULM
AUGSBURG
MÜNCHEN
KUMANOVO
SKOPJE
GOSTIVAR
KICEVO

VERBINDUNG MIT
SPOJUVANJE SO
STRUGA PRILEP
OHRID BITOLA

BALI D.o.o Struga
Mob. 070 / 247 920
0173 / 9410324

Büro Freiburg
Tel. 0761 / 500 235
Mob. 0170 / 411 7693

Büro Offenburg
Tel. 0781 / 17 48

Sekoja sreda, petok i nedela
Germanija - MAKEDONIJA
Sekoja sreda, sabota i nedela
Makedonija - GERMANIJA

Informacii i rezervacii od 900 do 2100 časot